

BEZPEČNOSTNÉ IMPLIKÁCIE GLOBALIZÁCIE VO VYBRANÝCH SFÉRACH MODERNEJ ĽUDSKEJ SPOLOČNOSTI

SECURITY IMPLICATIONS OF THE GLOBALIZATION IN SELECTED AREAS OF MODERN HUMAN SOCIETY

Radoslav IVANČÍK

HISTÓRIA ČLÁNKU

Doručený: 12.08.2024

Schválený: 10.12.2024

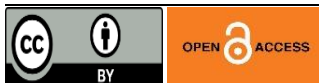
Vydaný: 31.12.2024

ABSTRACT

Globalization, as a highly dynamic and complex process, fundamentally affects various spheres of modern human society, including politics, economy, culture, energy, technology and, of course, security. Globalization increases the interconnectedness and dependence between states and regions, which increasingly connects national security with international security. Economic, political, technological and other changes, under the influence of deepening globalization, not only bring new opportunities, but also create many new vulnerabilities that can destabilize not only individual states, but also the entire human society. For this reason, the author deals with the security implications of globalization in the article, pointing to the transformation of traditional threats and the emergence of new, predominantly asymmetric and hybrid security threats. In this context, he emphasizes the need to deepen closer international cooperation in solving the global problems of humanity. In the presented study, the author applies an interdisciplinary scientific approach and uses scientific methods relevant to the researched topic in order to contribute to the academic discourse on the security aspects of globalization.

KEYWORDS

Globalization, security, society, spheres, threats, risks, challenges.

© 2024 by Author(s). This is an open access article under the Creative Commons Attribution International License (CC BY). <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>

ÚVOD

Globalizácia, ako vysoko dynamický, komplexný a mnohorozmerný proces, výrazne ovplyvňuje súčasnú modernú ľudskú spoločnosť, meniac spôsob, akým fungujú štáty, organizácie, združenia či nadnárodné zoskupenia na regionálnej i globálnej úrovni. Tento fenomén preniká do všetkých hlavných oblastí života dnešnej spoločnosti vrátane politiky,

ekonomiky, životného prostredia, kultúry, energetiky, technológií, zdravotníctva, práva, vzdelávania, športu či bezpečnosti, pričom výrazným spôsobom zvyšuje prepojenosť medzi krajinami i celými regiónmi na našej planéte. Vďaka globalizácii dochádza k rýchlejšiemu prenosu dát, informácií, technológií, finančného, ľudského či fyzického kapitálu, čo umožňuje rýchlejší rozvoj a integráciu rôznych častí sveta. Táto kontinuálne rastúca previazanosť však prináša aj mnohé výzvy, pretože mnohé z vážnych problémov ľudstva sa pod vplyvom globalizačných procesov prehlbujú. Napríklad vo sfére bezpečnosti sa tradičné bezpečnostné hrozby transformujú a objavujú sa nové, asymetrické a hybridné hrozby, ktoré prekračujú hranice jednotlivých štátov i regiónov a ohrozujú bezpečnosť jednotlivcov, komunit i štátov.

V ére prehlbujúcej sa globalizácie je tak národná bezpečnosť čoraz viac prepojená s medzinárodnou bezpečnosťou. Ekonomické krízy, politické konflikty, klimatické zmeny, nadnárodný organizovaný zločin, kybernetické útoky alebo zneužívanie online priestoru sa stávajú globálnymi problémami, ktorých riešenia si vyžadujú koordinovanú medzinárodnú reakciu. Globalizácia tiež prispieva k narastajúcemu vplyvu a koncentrácii moci v rukách transnacionálnych korporácií, ktoré majú schopnosť ovplyvňovať politiku a ekonomiku ako na globálnej, tak aj na regionálnej úrovni. Tento proces však vedie k nerovnomernému rozdeleniu benefitov globalizácie, čo vytvára nové napätie a spory a ohrozuje bezpečnosť a stabilitu jednotlivých štátov i celého medzinárodného spoločenstva.

V politickej sfére vedie globalizácia k rastúcej internacionalizácii rozhodovacích procesov, čo si vyžaduje nové formy medzinárodnej spolupráce. V ekonomickej oblasti podporuje prepojenie trhov, nárast objemu medzinárodného obchodu a investícií, ale súčasne zvyšuje zraniteľnosť štátov voči ekonomickým a finančným krízam. V sociálnej sfére prináša významné zmeny v spoločenských štruktúrach, zvyšuje mobilitu ľudí a prispieva k zmiešavaniu rôznych kultúr, čo v mnohých prípadoch vedie k sociálnemu napätiu, xenofóbii a rastúcej polarizácii spoločnosti. Environmentálne procesy, ako sú klimatické zmeny, strata biodiverzity alebo znečisťovanie pôd, vôd a ovzdušia, sa vďaka globalizácii stávajú globálnymi problémami, ktoré si nevyhnutne vyžadujú zladené medzinárodné úsilie. V technologickej sfére globalizácia urýchľuje šírenie inovácií, čo na jednej strane prispieva k technologickému pokroku a rozvoju, ale na druhej strane vedie aj k zvýšeniu rizík spojených s kybernetickou bezpečnosťou, ochranou osobných údajov a/alebo so zneužívaním moderných technológií, systémov, zariadení a sociálnych médií.

Tieto faktory poukazujú na nevyhnutnosť prijímania efektívnych a účinných opatrení na úrovni jednotlivých štátov, ako aj na nutnosť prehĺbenia širšej medzinárodnej spolupráce a koordinácie pri riešení bezpečnostných výziev, ktoré globalizácia prináša. Tradičné prístupy k zaisteniu bezpečnosti v čoraz viac prepojenom a komplexnom globálnom prostredí sa dnes už vo väčšine prípadov ukazujú ako nedostatočné. Preto je nevyhnutné vyvinúť také nové bezpečnostné paradigmy, ktoré budú zohľadňovať multidimenzionálny charakter súčasných bezpečnostných hrozieb a rizík. Zároveň je potrebné intenzívne skúmať pozitívne i negatívne dôsledky globalizácie a aj na základe realizovaných výskumov a zistení navrhovať vhodné

riešenia súčasných bezpečnostných, politických, ekonomických, sociálnych, energetických, environmentálnych a ďalších problémov modernej ľudskej spoločnosti¹.

Cieľom autora je podnietiť akademický diskurz o dôsledkoch globalizácie na národnú i medzinárodnú bezpečnosť a poukázať na niektoré bezpečnostné implikácie prebiehajúcich globalizačných procesov vo vybraných sférach súčasnej modernej ľudskej spoločnosti. Vzhľadom na široké spektrum oblastí, ktoré globalizácia výrazným spôsobom ovplyvňuje, autor uplatňuje interdisciplinárny prístup, ktorý kombináciou poznatkov z viacerých vedných disciplín umožňuje komplexné pochopenie problematiky a identifikáciu vzájomných súvislostí medzi jednotlivými skúmanými oblasťami. Využíva pri tom viaceré, skúmanej problematike relevantné, vedecké metódy, predovšetkým analyticko-syntetickú metódu, obsahovú a kauzálnu analýzu, systematickú literárnu rešerš a ďalšie výskumné metódy a postupy, ktoré poskytujú dostatočný bádateľský rámec pre skúmanie čoraz zložitejších vzájomných vzťahov medzi globalizáciou a bezpečnosťou.

1 TEORETICKÉ VYMEDZENIE FENOMÉNU GLOBALIZÁCIE

Vývoj ľudskej civilizácie je v súčasnosti vysoko dynamický, premenlivý, niekedy až turbulentný, výrazným spôsobom ovplyvnený prehlbujúcimi sa globalizačnými procesmi, ktoré sa vo väčšej či menšej miere prejavujú vo všetkých sférach života dnešnej modernej spoločnosti (politickej, ekonomickej, sociálnej, bezpečnostnej, energetickej, technologickej, environmentálnej, kultúrnej atď.) a ktoré prinášajú nielen stále väčšiu previazanosť a prepojenosť medzi štátmi a regiónmi, ale aj neustále rastúcu závislosť medzi nimi. Aj preto globalizácia predstavuje v súčasnosti jeden z najdiskutovanejších fenoménov v akademickej obci i mimo nej.

Z pohľadu teoretického vymedzenia globalizácie, ktoré je z hľadiska dodržania zásad správnej metodológie vedeckej práce nevyhnutné pre dosiahnutie požadovanej presnosti, spoľahlivosti a objektívnosti vedeckej práce, ako aj jednoznačnosti a zrozumiteľnosti prezentácie výsledkov výskumu, je nutné pojem globalizácia najprv definovať. Jasná definícia

¹ Moderná ľudská spoločnosť sa vo všeobecnosti vyznačuje nasledovnými znakmi: a) industrializáciou a technologickým pokrokom, t. j. dominantnou úlohou priemyslu v ekonomike, masívnym využívaním moderných technológií, automatizácia výroby a služieb atď.; b) urbanizáciou, t. j. zvyšujúcim sa podielom mestského obyvateľstva, rastom veľkých miest a metropolitných oblastí; c) sekularizáciou, t. j. znižujúcim sa vplyvom náboženstva na spoločenské a politické inštitúcie; d) racionalitou a vedeckým myslením, t. j. kladením dôrazu na racionálne myslenie, vedecký výskum a empirické dôkazy; e) demokraciou, t. j. rozšírením politických práv a slobôd, volieb a zastupiteľských orgánov; f) individualizmom, t. j. zvýšeným dôrazom na práva a slobody jednotlivca, jeho autonómiu a sebarealizáciu; g) globálnou interkonekciou, t. j. zvýšenou vzájomnou prepojenosťou medzi rôznymi spoločnosťami a kultúrami vďaka globalizácii; a h) konsumerizmom, t. j. dôrazom na spotrebu ako motor ekonomického rastu a životného štýlu (Tomlinson, 2018; Bogucki, 2021). Podľa Giddensa (2023) je moderná spoločnosť charakteristická vysokým stupňom industrializácie, urbanizácie, byrokratizácie a racionalizácie spoločenského života, pričom sa vyznačuje komplexným systémom sociálnych inštitúcií a rýchlym tempom sociálnych zmien. Beck (2011, s. 59) zasa definuje modernú spoločnosť ako: „Spoločnosť, ktorá sa vyznačuje individualizáciou životných štýlov, globalizáciou rizík a neistôt, ako aj transformáciou tradičných sociálnych väzieb a štruktúr.“

pojmov totiž umožňuje autorovi vytvoriť koherentný teoretický rámec a zároveň zabezpečiť, že čitateľ dokáže interpretovať v práci použité pojmy rovnakým spôsobom ako autor. Teoretické vymedzenie pojmov navyše umožňuje výskumníkovi v práci ukázať, ako jeho chápanie pojmov nadväzuje na existujúce teórie a výskumy alebo ako sa od nich líši (Benčo, 2001; Wilson, 2012; Todorović – Trifunović, 2020; Murdza, 2022; Egerová – Eger, 2023).

Podľa autora štúdie *„globalizácia predstavuje vysoko dynamický a mnohorozmerný proces, v rámci ktorého sa prelínajú a navzájom ovplyvňujú politické, ekonomické, sociálne, bezpečnostné, environmentálne, energetické, kultúrne, technologické a ďalšie faktory, a na základe tohto ich prelínania a vzájomného ovplyvňovania vzniká nový systém politických, ekonomických, bezpečnostných a ďalších vzťahov“* (Ivančík, 2011, s. 48; Ivančík, 2012, s. 28).

Okrem prezentovanej definície je možné nájsť v odbornej literatúre aj viaceré ďalšie. Napríklad Stieglitz (2015, s. 17) definuje globalizáciu ako *„multidimenzionálny proces, ktorý zahŕňa intenzifikáciu celosvetových sociálnych, kultúrnych, politických a ekonomických interakcií a vzťahov, a ktorý je charakterizovaný prehlbovaním vzájomnej závislosti medzi jednotlivými krajinami a regiónmi“*. Kolb (2018) ju popisuje ako *„rastúcu vzájomnú závislosť svetových ekonomík, kultúr a populácií, ktorú prináša cezhraničný obchod s tovarom, službami, technológiami a tokmi investícií, ľudí a informácií“*.

Podľa Medzinárodného menového fondu (2008) ide o *„historický proces, ktorý je výsledkom ľudskej inovácie a technologického pokroku. Vzťahuje sa na rastúcu integráciu ekonomík na celom svete, najmä prostredníctvom pohybu tovaru, služieb a kapitálu cez hranice štátov. Termín globalizácia niekedy označuje aj pohyb ľudí (práca) a vedomostí (technológie) cez medzinárodné hranice a zároveň existujú aj širšie kultúrne, politické a environmentálne dimenzie globalizácie“*.

Podobne aj ďalšie definície hovoria, že *„globalizácia je proces, pri ktorom sa svet stáva viac prepojeným v dôsledku zvýšeného objemu obchodu a výmeny informácií, pričom zahŕňa integráciu ekonomík a kultúr na celosvetovej úrovni“* (Lang, 2016, s. 900); resp. že ide o *„komplexný súbor procesov integrácie ekonomík a spoločností na celosvetovej úrovni, ktorý vedie k vzniku globálneho trhu, zvýšeniu medzinárodného obchodu, pohybu kapitálu, technológií a ľudí“* (Vanham, 2019).

Hoci sa definície globalizácie môžu viac či menej líšiť v závislosti od konkrétneho autora alebo oblasti či cieľa výskumu, všetky majú spoločné určité základné charakteristiky. Všetky definície globalizácie sa zhodujú v tom, že ide o komplexný proces, ktorý vedie k prehlbovaniu vzájomnej prepojenosti a závislosti medzi jednotlivými krajinami a regiónmi na celom svete. To sa prejavuje najmä v oblastiach ekonomiky (zvýšenie medzinárodného obchodu a investícií), kultúry (šírenie ideí, hodnôt a životných štýlov), politiky (zintenzívnenie medzinárodných vzťahov a spolupráce) a technológií (rýchly rozvoj moderných informačných a komunikačných technológií). Spoločným menovateľom všetkých definícií je, že globalizácia je proces, ktorý vytvára jeden prepojený svet a ktorý mení spôsob, akým žijeme, pracujeme a interagujeme s ostatnými ľuďmi na celej planéte.

2 BEZPEČNOSTNÉ IMPLIKÁCIE VÝVOJA VO VYBRANÝCH SFÉRACH ĽUDSKEJ SPOLOČNOSTI POD VPLYVOM GLOBALIZÁCIE

Vzhľadom na skutočnosť, že v ostatných rokoch dochádza aj v dôsledku negatívnych prejavov globalizačných procesov ku kontinuálnemu zhoršovaniu vývoja v globálnom i regionálnom bezpečnostnom prostredí a zhoršovaniu bezpečnostnej situácie v mnohých oblastiach sveta, v nasledujúcich podkapitolách štúdie bude pozornosť zameraná na bezpečnostné implikácie prejavujúce sa pod vplyvom prehlbujúcej sa globalizácie v politickej, ekonomickej, sociálnej, environmentálnej, energetickej, kultúrnej a technologickej sfére súčasnej modernej ľudskej spoločnosti a veľmi stručne aj vo sfére zdravia, práva, vzdelávania a športu. Zámerom je poskytnúť ucelený pohľad na to, ako globalizácia prostredníctvom veľkého množstva procesov, javov, udalostí, faktorov a najrôznejších činiteľov výrazným spôsobom ovplyvňuje a transformuje bezpečnostnú sféru, a súčasne v tomto kontexte poukázať na vysokú dynamiku vzájomných vzťahov medzi globalizáciou a bezpečnosťou pri zohľadnení rôznych dimenzií a súvislostí, v ktorých sa tieto vzťahy prejavujú.

2.1 Bezpečnostné implikácie globalizácie v politickej sfére

V politickej sfére sa globalizácia prejavuje rastúcou prepojenosťou a vzájomnou závislosťou medzi národnými štátmi, čo vedie k zmenám v tradičných modeloch suverenity, nezávislosti a vládnutia. Medzinárodné zoskupenia a organizácie, ako sú napríklad Európska únia (ďalej v texte len „EÚ“ alebo „Únia“ – European Union), Severoatlantická aliancia (ďalej v texte len „NATO“ alebo „Aliancia“ – North Atlantic Treaty Organisation) alebo Organizácia Spojených národov (ďalej v texte len „OSN“ alebo „Spojené národy“ – United Nations) či Svetová obchodná organizácia (ďalej v texte len „WTO“ – World Trade Organisation), postupne získavajú stále väčší význam a ovplyvňujú vnútorné politiky štátov (Brhlíková, 2013 a 2014; Kazanský, 2018; Gizicki, 2019; Felcan, 2019), čím do istej miery obmedzujú ich autonómiu. Súčasne sa rozširuje priestor pre nadnárodné politické hnutia a iniciatívy, ktoré často prekračujú hranice národných štátov a získavajú globálnu podporu. Globalizácia tiež prispieva k šíreniu demokratických hodnôt a ľudských práv, avšak zároveň so sebou prináša aj výzvy spojené s politickým populizmom, nacionalizmom a rastúcimi sociálno-ekonomickými nerovnosťami. Politické rozhodovanie sa pod vplyvom globalizácie stále viac internacionalizuje, čo vytvára potrebu pre nové formy medzinárodnej spolupráce a riešenia globálnych problémov ľudstva (Berger, 2000; Murdza, 2005; Ivančík – Kelemen, 2013; Jurčák a kol., 2020; Pieczywok – Majchút, 2021; Rodrik, 2021; Belan, 2023).

Globalizácia v politickej sfére prináša nielen zvýšenú prepojenosť a vzájomnú závislosť medzi národnými štátmi, ale aj nové bezpečnostné výzvy, ktoré vyplývajú zo zmien v charaktere tradičných hrozieb a z nárastu nových, prevažne asymetrických bezpečnostných hrozieb. Zvyšuje sa zraniteľnosť štátov voči takým formám hrozieb, ako sú napríklad medzinárodný terorizmus, kybernetické útoky na súkromné i verejné počítačové siete

a systémy, cezhraničný organizovaný zločin a nové, vysoko sofistikované formy kriminality, aktivity cudzích spravodajských služieb, vonkajšie zasahovanie a manipulácia verejnosti prostredníctvom šírenia dezinformácií, konšpiračných teórií, hoaxov a propagandy cestou rôznych internetových portálov a sociálnych sietí a ich platforiem, ktoré využívajú dosiahnutý technologický pokrok a prepojenosť informačných a komunikačných systémov (Brezula, 2018; Belan – Uchaľ, 2018; Majchút, 2021; Ivančík, 2022; Lisoň – Dubeň, 2022; Meteňko – Meteňková, 2022).

Bezpečnostné implikácie globalizácie v politickej sfére sa prejavujú tiež šírením demokratických hodnôt, čo môže na jednej strane významne prispieť k posilneniu globálnej bezpečnosti, avšak na druhej strane môže zároveň vytvárať konflikty v oblastiach, kde sú tieto hodnoty v rozpore s miestnymi kultúrami alebo autoritárskymi režimami. Politický populizmus a nacionalizmus, ako reakcia na globalizačné procesy, môžu destabilizovať vnútornú aj regionálnu bezpečnosť, keďže podporujú izolacionizmus a odmietanie medzinárodnej spolupráce (Kazanský, 2020). Rastúce sociálno-ekonomické nerovnosti vyvolané globalizáciou prispievajú k sociálnemu napätiu, ktoré môže prerásť do násilných občianskych nepokojov a konfliktov (Hirst a kol., 2015).

Politické rozhodovanie sa pod vplyvom globalizácie stále viac internacionalizuje, čo si vyžaduje nové formy medzinárodnej spolupráce pri riešení globálnych problémov s vážnymi bezpečnostnými implikáciami, ako sú napríklad klimatické zmeny, masová nelegálna migrácia a pod. Vzhľadom na prepojenosť a vzájomnú závislosť štátov už tieto problémy nemožno riešiť izolovane, ale je nevyhnutné hľadať spoločné globálne riešenia. To všetko vedie k potrebe posilniť mechanizmy globálneho riadenia a prispôbiť ich novým bezpečnostným hrozbám, ktoré globalizácia prináša. S tým súvisí aj nevyhnutnosť posilnenia medzinárodných inštitúcií, ktoré môžu efektívne koordinovať a implementovať riešenia na globálnej úrovni (WTO, 2009). Úspešná adaptácia týchto mechanizmov si vyžaduje nielen politickú vôľu, ale aj intenzívnu spoluprácu medzi štátmi, aby boli schopné čeliť bezpečnostným hrozbám, ktoré globalizácia so sebou prináša.

2.2 Bezpečnostné implikácie globalizácie v ekonomickej sfére

V ekonomickej sfére sa globalizácia prejavuje predovšetkým prepojením trhov, nárastom medzinárodného obchodu a investícií, ako aj rozšírením globálnych výrobných reťazcov. Tento proces umožňuje rýchlejší tok kapitálu, tovarov a služieb, čím sa podporuje hospodársky rast a rozvoj na celosvetovej úrovni. V globalizovanej ekonomike hrajú kľúčovú úlohu transnacionálne korporácie, ktoré využívajú (a do určitej miery aj zneužívajú) výhody nižších nákladov na pracovnú silu a priaznivých daňových režimov v rôznych krajinách sveta. Na druhej strane, nepopierateľným faktom je, že globalizácia prispieva k nárastu hospodárskej a sociálnej nerovnosti, keďže prínosy globalizácie nie sú rovnomerne rozdelené medzi všetky krajiny a spoločenské vrstvy. Okrem toho, globalizovaná ekonomika je zraniteľná voči globálnym finančným, hospodárskym alebo energetickým krízam, ktoré sa

rýchlo šíria a majú ďalekosiahle dôsledky tak pre národné ekonomiky, ako aj celosvetovú (Ivančík, 2012; Hirst a kol., 2015; Gangopadhyay – Chatterji, 2017; Rodrik, 2018; Sabayová – Červená, 2023).

Globalizácia v ekonomickej sfére prináša nielen prepojenie trhov a nárast medzinárodného obchodu, ale aj zvýšenú zraniteľnosť štátov voči ekonomickým a finančným krízam, ktoré sa v globalizovanom prostredí šíria oveľa rýchlejšie a majú ďalekosiahlejšie dôsledky. Tento prepojený ekonomický systém zvyšuje riziko globálnych šokov, ktoré môžu destabilizovať nielen jednotlivé národné ekonomiky, ale aj celosvetový ekonomický poriadok (WTO, 2009; Hirst a kol., 2015; Viňa – Liu, 2023). Transnacionálne korporácie, ktoré profitujú z globalizácie, môžu svojimi rozhodnutiami ovplyvniť nielen ekonomickú, ale aj bezpečnostnú stabilitu krajín, najmä ak sa rozhodnú náhle presunúť výrobu alebo investície, čo môže viesť k ekonomickým krízam v závislých regiónoch (Astrakhantseva a kol., 2019). Navyše, sociálno-ekonomická nerovnosť, ktorú globalizácia prehĺbuje, môže vytvárať sociálne napätie (Tabash a kol., 2024) a podporovať politickú nestabilitu, čo môže následne viesť k nepokojom až konfliktom v spoločnosti (Hirst a kol., 2015), a zároveň k vzostupu popularity radikálnych a extrémistických hnutí.

Globalizovaná ekonomika je tiež zraniteľná voči kybernetickým útokom, ktoré môžu narušiť globálne finančné systémy a spôsobiť rozsiahle ekonomické škody (Grega a kol., 2020; Kollár, 2020). Energetická závislosť medzi štátmi v globalizovanom svete zvyšuje riziko ekonomických a energetických kríz, ktoré môžu mať ďalekosiahle dopady na národnú i medzinárodnú bezpečnosť. Tieto faktory vytvárajú potrebu prehľbovania medzinárodnej spolupráce v oblasti ekonomickej bezpečnosti, ako aj potrebu posilnenia mechanizmov, prostredníctvom ktorých by bolo možné minimalizovať negatívne dôsledky globalizácie na ekonomickú stabilitu (Hirst a kol., 2015; Gangopadhyay – Chatterji, 2017; Newsela, 2021) a bezpečnosť. Aj preto je nevyhnutné, aby štáty nielen profitovali z výhod globalizácie, ale zároveň aj prijímali účinné a účelné opatrenia potrebné k tomu, aby boli pripravené čeliť bezpečnostným hrozbám, ktoré z globalizačných procesov vyplývajú.

2.3 Bezpečnostné implikácie globalizácie v sociálnej sfére

V sociálnej sfére sa prehľbujúca globalizácia prejavuje kontinuálne rastúcou mobilitou ľudí, informácií a kultúrnych vzorov, čo vedie k zmenám v spoločenských štruktúrach a vzťahoch. Globalizácia prispieva k vzniku multikultúrnych spoločností, kde dochádza k miešaniu rôznych kultúrnych a etnických skupín, čo na jednej strane vedie k obohacovaniu kultúrneho života, ale na druhej strane aj k sociálnemu napätiu. Zvyšuje sa zároveň význam sociálnych sietí a digitálnych technológií, ktoré umožňujú rýchlu komunikáciu a výmenu informácií na globálnej úrovni, čím menia tradičné formy sociálnej interakcie (Castles, 2010). Globalizácia tiež prináša nové výzvy v oblasti sociálnej ochrany a spravodlivosti, keďže sa menia pracovné podmienky, vznikajú nové formy zamestnanosti a narastá tlak na reformu sociálnych systémov národných štátov. Tento proces má výrazný vplyv na životný štýl

a hodnotové orientácie ľudí, ktorí sa musia prispôbiť dynamicky sa meniacej globálnej realite (Schiller, 2018; Vertovec, 2019; Orochovska – Koshetar, 2021).

Globalizácia v sociálnej sfére prináša výrazné zmeny v spoločenských štruktúrach a vzťahoch, čo prináša aj nové bezpečnostné výzvy. Zvýšená mobilita ľudí a miešanie kultúr, ktoré vedie k vzniku multikultúrnych spoločností, môže byť zdrojom obohacovania kultúrneho života, ale zároveň – ako už bolo naznačené – môže spôsobovať sociálne napätie a konflikty medzi rôznymi etnickými a kultúrnymi skupinami. Toto napätie môže viesť k polarizácii spoločnosti a nárastu radikalizmu, extrémizmu, xenofóbie a rasovej, etnickej a náboženskej intolerancie (Hamedani – Markus, 2019), čo predstavuje vážnu bezpečnostnú hrozbu pre vnútornú stabilitu štátov. Rastúce využívanie digitálnych technológií a masové používanie sociálnych sietí (Ivančík, 2022; Zachar Kuchtová, 2022; Hajdúková a kol., 2023), ktoré menia tradičné formy sociálnej interakcie, prispieva k šíreniu najrôznejších dezinformácií, konšpiračných teórií, hoaxov a nenávisťných prejavov (Šišulák – Cíchová, 2019; Dušek – Kavan, 2024; Sabayová, 2024; Hajdúková, 2024; Zachar Kuchtová, 2024; Kaščák, 2024), čo výrazným spôsobom zvyšuje riziko manipulácie verejnosti, vzniku sociálnych nepokojov, polarizácie a destabilizácie spoločnosti.

Globalizácia navyše vytvára tlak na reformu sociálnych systémov, keďže sa menia pracovné podmienky a vznikajú nové formy zamestnanosti, čo môže viesť k nespokojnosti pracujúcich ľudí a k zvýšenej sociálnej neistote. Tento tlak môže vyvolať masové protesty a požiadavky na zmeny, ktoré štáty nemusia byť schopné efektívne riešiť, čím sa zvyšuje riziko sociálnych konfliktov v spoločnosti. Zmeny v životnom štýle a hodnotových orientáciách, ktoré globalizácia prináša, môžu tiež prispievať k rozkladu tradičných spoločenských štruktúr a k vytváraniu nových foriem sociálnej marginalizácie (Risse, 2023). Tieto faktory zdôrazňujú potrebu posilniť mechanizmy sociálnej ochrany a spravodlivosti, aby sa zabezpečila sociálna kohézia a predišlo bezpečnostným rizikám, ktoré z týchto procesov vyplývajú. Bezpečnostné implikácie globalizácie v sociálnej sfére preto vyžadujú, podobne ako v iných sférach, koordinované úsilie na národnej aj medzinárodnej úrovni, aby sa minimalizovali jej negatívne dôsledky na stabilitu spoločností.

2.4 Bezpečnostné implikácie globalizácie v environmentálnej sfére

V environmentálnej sfére sa globalizácia prejavuje výrazným nárastom globálnych environmentálnych problémov, ktorých riešenie si nutne vyžaduje spoločné medzinárodné úsilie a viacúrovňové koordinované opatrenia. Rýchly hospodársky rozvoj a industrializácia, spojené s globalizáciou, vedú k intenzívnemu využívaniu prírodných zdrojov a zvyšovaniu environmentálnej záťaže, vrátane klimatických zmien, znečistenia ovzdušia, vôd a pôdy, deforestácie, dezertifikácie, ako aj straty biodiverzity (Ivančík – Kelemen, 2013; Wallace-Wells, 2019; Kumar a kol. 2021). Tento proces vyvoláva potrebu medzinárodných dohôd a iniciatív v oblasti ochrany životného prostredia, ktoré by mali umožniť efektívne riešiť tieto globálne výzvy. Globalizácia tiež podporuje prenos moderných ekologických technológií

a osvedčených postupov medzi krajinami, čo môže prispieť k udržateľnému rozvoju. Na druhej strane, ale globalizácia prispieva k environmentálnej nerovnováhe, kde chudobnejšie krajiny často nesú disproporčne vysoké náklady spojené s environmentálnymi dopadmi globalizácie (Berchin a kol., 2017; Kurilovská – Müllerová, 2021; Orochovska – Koshetar, 2021).

Globalizácia v environmentálnej sfére prináša závažné bezpečnostné implikácie, ktoré vyplývajú z nárastu globálnych environmentálnych problémov, ako sú vyššie spomínané klimatické zmeny, globálne otepľovanie, znečistenie pôd, vôd a ovzdušia, deforestácia, dezertifikácia, strata biodiverzity a celková degradácia životného prostredia. Tieto problémy vedú k zhoršovaniu životných podmienok v mnohých regiónoch, čo spôsobuje migráciu obyvateľstva a prináša spory a konflikty o obmedzené zdroje. Rýchly hospodársky rozvoj a industrializácia spojené s globalizáciou zvyšujú environmentálnu záťaž, čo spôsobuje destabilizáciu viacerých oblastí vo viacerých regiónoch a vedie k sociálnym a politickým nepokojom. Napríklad vyššie spomínaná dezertifikácia a deforestácia vyvolávajú presuny veľkých skupín obyvateľstva, čím zvyšujú napätie medzi komunitami, ktoré sa musia prispôbiť zmeneným prírodným a životným podmienkam (Zhang a kol. 2022; Muteshi a kol., 2024; Tabash a kol., 2024). Tieto faktory podčiarkujú potrebu spravodlivého prístupu k riešeniu environmentálnych výziev, aby sa predišlo eskalácii konfliktov a zabezpečila globálna bezpečnosť a mier. Medzinárodná spolupráca v oblasti životného prostredia je z uvedeného dôvodu nevyhnutná nielen pre ochranu planéty, ale aj pre udržanie globálnej stability a bezpečnosti.

2.5 Bezpečnostné implikácie globalizácie v energetickej sfére

Globalizácia v energetickej sfére sa prejavuje rastúcou prepojenosťou a vzájomnou závislosťou medzi energetickými trhmi rôznych krajín, čo vedie k internacionalizácii výroby, distribúcie a spotreby energie. Tento proces podporuje rozvoj medzinárodného obchodu s energetickými zdrojmi, ako sú ropa, zemný plyn a elektrina, a umožňuje efektívnejšie využívanie globálnych energetických zdrojov. Globalizácia zároveň urýchľuje technologický pokrok v oblasti obnoviteľných zdrojov energie, čo vedie k širšiemu prijímaniu a integrácii týchto technológií do národných energetických systémov (Zhang a kol., 2022). Globalizácia tiež vyvoláva potrebu medzinárodnej spolupráce pri riešení výziev v oblasti energetickej bezpečnosti, čo vedie k formovaniu globálnych energetických politík a stratégií (Ivančík – Kelemen, 2013; Ozcan a kol., 2022; Leal – Marques, 2022).

Globalizácia v energetickej sfére prináša významné bezpečnostné implikácie, ktoré vyplývajú z rastúcej prepojenosti a vzájomnej závislosti medzi energetickými trhmi rôznych krajín. Táto prepojenosť zvyšuje riziko globálnych energetických kríz, pri ktorých akékoľvek narušenie dodávok v jednej časti sveta môže rýchlo spôsobiť energetické problémy v ďalších

regiónoch planéty (Anderson, 2022), čo môže viesť k destabilizácii národných ekonomík a k zvýšeniu geopolitického napätia.

Internacionalizácia výroby, distribúcie a spotreby energie tiež vytvára nové výzvy pre energetickú bezpečnosť, keďže štáty sa stávajú stále viac závislé na externých dodávateľoch, čo zvyšuje ich zraniteľnosť voči politickým a ekonomickým tlakom. Na druhej strane, technologický pokrok v oblasti obnoviteľných zdrojov energie, ktorý globalizácia urýchľuje, môže pomôcť zmierniť závislosť spoločností na fosílnych palivách a podporiť udržateľný rozvoj (Østergaard, a kol., 2023). Prechod na obnoviteľné zdroje energie si však vyžaduje značné investície a medzinárodnú spoluprácu, aby bol efektívny a aby sa minimalizovali bezpečnostné riziká spojené s touto transformáciou.

Napriek viacerým iniciatívam, politikám a opatreniam prijatým v tejto oblasti však aj naďalej pretrvávajú riziká spojené s nerovnomerným prístupom k energetickým zdrojom (Eicke a kol., 2019) a technologickým inováciám, čo prispieva k prehľbovaniu globálnych nerovností a potenciálne môže vyvolať konflikty. Tieto faktory zdôrazňujú potrebu posilnenia medzinárodnej spolupráce a vytvárania odolných energetických systémov, ktoré dokážu čeliť výzvam vychádzajúcim z globalizovanej energetickej sféry.

2.6 Bezpečnostné implikácie globalizácie v kultúrnej sfére

Globalizácia v kultúrnej sfére vedie k výmene, rozširovaniu a miešaniu kultúrnych vzorov, hodnôt a zvykov, čím vzniká fenomén globálnej kultúry. Tento proces umožňuje prístup k širokému spektru kultúrnych produktov, ako sú filmy, hudba, literatúra alebo móda, čo obohacuje kultúrne zážitky jednotlivcov na celom svete. Na druhej strane, globalizácia môže viesť aj k homogenizácii kultúr, kde dochádza k potláčaniu miestnych tradícií a zvykov v prospech dominantných globálnych kultúrnych trendov. Kultúrna globalizácia tak vytvára napätie medzi rôznymi kultúrnymi identitami, čo môže viesť k posilňovaniu národného a regionálneho povedomia. Tento proces tiež ovplyvňuje jazykovú diverzitu, kde globálne jazyky, ako je angličtina, získavajú dominantné postavenie, zatiaľ čo menšie jazyky a dialekty sú ohrozené (Rankin, 2009; Sadykova, 2014).

Globalizácia v kultúrnej sfére, podobne ako v ďalších sférach spoločnosti, prináša významné bezpečnostné implikácie, ktoré vyplývajú z výmeny, rozširovania a miešania kultúrnych vzorov a hodnôt. Tento proces vedie k vzniku globálnej kultúry, ktorá na jednej strane obohacuje kultúrne zážitky, no na druhej strane môže vyvolávať napätie medzi globálnymi, regionálnymi a lokálnymi identitami. Homogenizácia kultúr, ktorá často sprevádza globalizáciu, môže spôsobiť zánik jedinečných miestnych (lokálnych) tradícií a zvykov (Cheung, 2024), čo môže vyvolať odpor voči dominancii globálnych kultúrnych trendov a posilniť nacionalistické a separatistické skupiny a hnutia. Tieto hnutia môžu svojimi aktivitami destabilizovať vnútornú politickú situáciu vo vnútri štátov a viesť k sociálnym

konfliktom, v ktorých sa jednotlivé skupiny snažia ochrániť svoje kultúrne dedičstvo (Sotshangane, 2002).

Kultúrna globalizácia môže tiež viesť k šíreniu ideológií a hodnôt, ktoré nie sú kompatibilné s miestnymi normami, zvykmi, čo môže spôsobiť sociálne napätie a potenciálne vyvolať násilie. V reakcii na tieto hrozby je dôležité posilňovať mechanizmy na ochranu kultúrnej diverzity a podporovať dialóg medzi globálnymi a lokálnymi kultúrami. Koordinované medzinárodné úsilie je nevyhnutné na zabezpečenie kultúrnej bezpečnosti a udržanie rovnováhy medzi globalizačnými trendmi a ochranou miestnych kultúrnych identít (Mayhand, 2020).

2.7 Bezpečnostné implikácie globalizácie v technologickej sfére

Vo sfére technológií sa globalizácia prejavuje rýchlym rozvojom a šírením inovatívnych technológií, ktoré transformujú rôzne aspekty života spoločnosti. Globalizácia umožňuje rýchly prenos technologických inovácií medzi krajinami, čím sa podporuje globálny technologický pokrok a zvyšuje efektívnosť priemyselných a výrobných procesov. Súčasne sa zvyšuje prepojenosť a závislosť jednotlivých štátov na globálnych technologických systémoch, čo môže prinášať riziká spojené napríklad s kybernetickou bezpečnosťou a ochranou osobných údajov. Globalizácia v technológiách tiež podporuje vznik globálnych trhov pre digitálne produkty a služby, čo mení tradičné ekonomické modely a vytvára nové formy podnikania. Tento proces má významný vplyv aj na vzdelávanie a vedecký výskum, kde globalizácia umožňuje rýchlejší prístup k informáciám a zdieľanie poznatkov na globálnej úrovni (Karorra, 2021; Skare – Soriano, 2021).

Globalizácia v technologickej sfére prináša významné bezpečnostné implikácie, ktoré vyplývajú z rýchleho rozvoja a šírenia inovatívnych technológií po celom svete. Táto globalizácia umožňuje rýchly prenos technologických inovácií medzi krajinami, čo urýchľuje technologický pokrok, ale zároveň zvyšuje závislosť štátov na globálnych technologických systémoch (Alejla, 2023). Táto prepojenosť vytvára riziká, najmä v oblasti kybernetickej bezpečnosti, kde potenciálne útoky na kritickú infraštruktúru alebo narušenie globálnych sietí môžu mať ďalekosiahle dôsledky pre národnú aj globálnu bezpečnosť. Ochrana osobných údajov a identity sa stáva čoraz náročnejšou, keďže globálne technologické platformy zhromažďujú a spracovávajú obrovské množstvo dát, čo zvyšuje riziko zneužitia týchto informácií (Nečas – Kollár, 2021).

Globalizáciou podporovaný rýchly prístup k informáciám a zdieľanie poznatkov na globálnej úrovni zvyšuje konkurenciu a poháňa vývoj dopredu, ale zároveň prináša riziká spojené s duševným vlastníctvom a krádežou inovácií. Technologická globalizácia taktiež prispieva k vzniku nových druhov útokov v kybernetickom priestore, ktoré môžu mať reálne dopady na geopolitickú stabilitu (Ivančík, 2021). Vzhľadom na tieto výzvy je nevyhnutné posilniť medzinárodnú spoluprácu v oblasti kybernetickej bezpečnosti a vytvárať globálne

normy a štandardy, ktoré by minimalizovali riziká spojené so zneužívaním moderných technológií (Chernenko a kol., 2018). Zároveň je potrebné zabezpečiť, aby technologický pokrok prispieval k zvýšeniu úrovne bezpečnosti a prosperity spoločnosti, a nie k vzniku nových bezpečnostných hrozieb.

2.8 Bezpečnostné implikácie globalizácie v ďalších sférach spoločnosti

Okrem vyššie uvedených oblastí sa globalizačné procesy prejavujú aj v ďalších sférach ľudskej spoločnosti, ako je zdravotníctvo, právo, vzdelávanie a/alebo šport. V zdravotníctve globalizácia prispieva k šíreniu inovácií a osvedčených medicínskych postupov, ale z bezpečnostného hľadiska zároveň prispieva aj k rýchlejšiemu šíreniu infekčných chorôb a k vzniku globálnych zdravotných kríz, ktorých zvládanie si vyžaduje koordinovanú medzinárodnú reakciu a zdieľanie zdrojov (Labonté a kol., 2011). V právnej sfére dochádza k harmonizácii právnych noriem a štandardov, čo podporuje medzinárodnú spoluprácu, avšak zároveň prináša rastúci vplyv medzinárodného práva na národné legislatívy, čo môže oslabiť suverenitu štátov a vyvolať právne spory (Halliday – Osinsky, 2016). V oblasti vzdelávania globalizácia otvára nové príležitosti pre medzinárodnú mobilitu študentov a akademických pracovníkov, pričom podporuje vznik globálnych vzdelávacích štandardov, no tiež zvyšuje nerovnosť v prístupe k vzdelaniu a spôsobuje rozdiely v kvalifikácii pracovnej sily, čo môže ovplyvniť sociálnu stabilitu (Kapur, 2023). Športová globalizácia zasa prináša medzinárodné športové podujatia, ktoré podporujú globálne povedomie a zjednocujú ľudí z rôznych krajín, ale zároveň komercializujú šport a zvyšujú tlak na športovcov. Zároveň rastie počet globálnych škandálov spojených s dopingom, korupciou a manipuláciou výsledkov, čo ohrozuje integritu športu a dôveru verejnosti (Bourg – Gouguet, 2023).

ZÁVER

Ako vyplýva z vyššie uvedených informácií, implikácie globalizačných procesov v jednotlivých sférach modernej ľudskej spoločnosti majú výraznú bezpečnostnú dimenziu a prinášajú bezpečnostné riziká a hrozby, ktoré si vyžadujú pozornosť nielen na národnej, ale aj na medzinárodnej úrovni. Globalizácia zosilňuje vzájomnú prepojenosť a previazanosť medzi štátmi, čo znamená, že existujúce alebo novo vznikajúce problémy už nemožno považovať za izolované problémy jedného štátu, ale skôr za zdieľanú výzvu, ktorá môže mať ďalekosiahle dopady na celý svet. Tradičné hrozby, ako sú napríklad otvorené vojenské konflikty, sú vďaka globalizácii transformované a doplnené o nové asymetrické a hybridné hrozby, ktoré prekračujú hranice štátov a zasahujú rôzne sféry spoločnosti, napríklad ekonomiku, energetiku, zdravotníctvo atď. Tieto hrozby môžu mať podobu kybernetických útokov na kritickú infraštruktúru, globálnych pandemických ochorení, narušenia dodávok energií, alebo šírenia dezinformácií prostredníctvom internetu a sociálnych sietí, ktoré môžu destabilizovať politickú situáciu a narušiť fungovanie spoločností v rôznych krajinách.

Riziko prepuknutia týchto hrozieb je umocnené tým, že globalizácia jednak zvyšuje rýchlosť, akou sa dnes šíria cez hranice štátov i naprieč celými kontinentmi, a jednak komplikuje ich riešenie. V súčasnom prepojenom a previazanom svete už národná bezpečnosť jednotlivých krajín nemôže byť zaručovaná izolovane, ale musí byť súčasťou širšej globálnej bezpečnostnej architektúry, ktorá zahŕňa spoločné plánovanie, výmenu informácií a spoluprácu pri eliminácii hrozieb a rizík, ako aj pri prevencii a riešení konfliktov. Medzinárodná bezpečnosť sa postupne stáva čoraz viac závislou na schopnosti štátov a medzinárodných organizácií efektívne koordinovať svoje aktivity a reagovať na nové typy bezpečnostných hrozieb, ktoré globalizácia prináša. Bez aktívnej medzinárodnej spolupráce a efektívnej koordinácie medzi národnými bezpečnostnými systémami by mohli byť tieto hrozby nekontrolovateľné a ohroziť stabilitu a bezpečnosť nielen jednotlivých štátov, ale aj celého svetového spoločenstva. Preto je kľúčové, aby sa štáty zaviazali k ešte väčšiemu prehĺbeniu svojej spolupráce a k vytváraniu mechanizmov, ktoré umožnia rýchlu a efektívnu reakciu na bezpečnostné výzvy 21. storočia. Táto spolupráca musí byť založená na dôvere, vzájomnom rešpekte a spoločnom záujme o zachovanie mieru a stability vo svete.

Globalizácia, hoci priniesla mnohé pozitíva, zároveň vyvolala nové a komplexnejšie bezpečnostné riziká a hrozby. Zintenzívnila ekonomickú, politickú, kultúrnu, technologickú či energetickú prepojenosť medzi krajinami, čo nepochybne zvyšuje ich vzájomnú závislosť. Táto vzájomná závislosť však zároveň vytvára nové zraniteľnosti a zvyšuje potenciál pre vznik konfliktov. Globálna ekonomika je náchylná na šoky, ako sú finančné krízy alebo pandémie, ktoré môžu mať destabilizujúce účinky na celý medzinárodný systém. Okrem toho, globalizácia zintenzívňuje geopolitickú a geostrategickú konkurenciu, boj o zdroje, vplyv a trhy, čo môže viesť k zvýšenému napätiu a konfliktom medzi štátmi. Zvyšujúca sa komplexnosť a prepojenosť súčasného sveta si preto vyžaduje nové prístupy k zaistovaniu bezpečnosti. Tradičné bezpečnostné paradigmy, ktoré sa zameriavali predovšetkým na vojenské hrozby, sú už nedostatočné. Dnešné bezpečnostné hrozby sú oveľa komplexnejšie.

V tejto súvislosti nadobúdajú na význame nadnárodné zoskupenia. Organizácie ako NATO alebo EÚ ponúkajú vhodný rámec pre spoluprácu v oblasti bezpečnosti a obrany. Zvyšujú interoperabilitu ozbrojených síl členských štátov (napríklad prostredníctvom štandardizácie spoločných operačných postupov, vytvárania spoločných noriem napríklad pre výcvik, ktoré zabezpečujú, že vojaci z rôznych členských krajín môžu efektívne spolupracovať a komunikovať, spoločnými cvičeniami ako napríklad Trident Juncture, ktorých sa zúčastňujú jednotky ozbrojených síl zúčastnených členských štátov a ktoré im umožňujú precvičovať spoločné taktiky a postupy).

Okrem toho podporujú budovanie spoločných spôsobilostí a kapacít (napríklad formou vývoja a financovania spoločných vojenských projektov ako sú napríklad projekt A400M týkajúci sa spoločného úsilia viacerých krajín zameraného na výrobu a využitie transportného lietadla schopného prepravy vojenských jednotiek a techniky, organizovania a poskytovania spoločných tréningových programov a školení, zdieľania logistických

a technických kapacít, budovania technologických riešení, ktoré zvyšujú spôsobilosti v oblasti IT a komunikácie atď.) a umožňujú zdieľanie spravodajských informácií (napríklad prostredníctvom NATO Intelligence Fusion Centre alebo Intelligence Exchange Mechanism, prípadne Counter-Terrorism Group, ktoré slúžia na centralizovanie a analýzu spravodajských údajov z rôznych členských štátov.

Zároveň umožňujú efektívnu koordináciu a zdieľanie spravodajských informácií, čím podporujú kolektívnu bezpečnosť a reakciu na hrozby, napríklad na teroristické hrozby, organizovaný zločin a iné) a podporujú rozvoj spoločných bezpečnostných a obranných politik. Týmto spôsobom sa zvyšuje ich schopnosť reagovať na súčasné komplexné a premenlivé bezpečnostné hrozby. Avšak ani nadnárodné bezpečnostné zoskupenia nedokážu vyriešiť všetky bezpečnostné problémy. Čeliac rôznym vnútorným a vonkajším výzvam, musia neustále prispôbovať svoje štruktúry, budovať adekvátne vojenské i nevojenské spôsobilosti a kapacity, aby zostali relevantnými aktérmi v dynamicky sa meniacom bezpečnostnom prostredí. Ďalším dôležitým aspektom je to, že tieto organizácie musia zohľadňovať záujmy všetkých svojich členov a vyvážiť ich s potrebami širšej medzinárodnej komunity v záujme udržiavania bezpečnosti a mieru vo svete.

V tomto kontexte možno na záver predikovať, že v nasledujúcich dekádach sa – napriek určitým pokusom o zavedenie prvkov izolacionizmu a protekcionizmu do politik niektorých krajín – globalizačné procesy s najväčšou pravdepodobnosťou ešte viac prehĺbia, čo povedie nielen k intenzívnejšej prepojenosti a previazanosti medzi štátmi, ale aj k ich zvýšenej závislosti a zraniteľnosti. Globalizácia, ako vysoko dynamický, multidimenzionálny a multifaktorový proces, totiž so sebou prináša nielen mnohé nové príležitosti, ale aj viaceré komplexné problémy, napríklad v podobe zvyšujúcej sa polarizácie spoločnosti, čo môže viesť k občianskym konfliktom, alebo v podobe ďalšieho zhoršovania environmentálnych problémov spôsobených klimatickými zmenami a nadmernou industrializáciou, ktoré môžu viesť k zosilneniu migračných tokov a potenciálnym konfliktom o prírodné zdroje. Efektívne, účinné a účelné riešenie problémov súčasnej modernej ľudskej spoločnosti si preto nevyhnutne vyžaduje hlbšiu spoluprácu na všetkých úrovniach – od lokálnej, cez národnú a regionálnu, až po globálnu.

V úplnom závere možno uviesť, že článok reflektuje v úvode stanovený cieľ a poukazuje na niektoré bezpečnostné implikácie prebiehajúcich globalizačných procesov vo vybraných sférach súčasnej modernej ľudskej spoločnosti. Vzhľadom na široké spektrum oblastí, ktoré globalizácia výrazným spôsobom ovplyvňuje, autor uplatňuje interdisciplinárny prístup, ktorý kombináciou poznatkov z viacerých vedných disciplín umožňuje komplexné pochopenie problematiky a identifikáciu vzájomných súvislostí medzi jednotlivými skúmanými oblasťami. Zároveň veľmi jasne zdôrazňuje potrebu vyvíjania nových prístupov, ktoré reflektujú multidimenzionálny charakter súčasných hrozieb.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

- ALEJLA, R. 2023. The Role of Globalization in the Spread of Technology and Innovation across Global Markets. In *Journal of International Relations*, 2020, roč. 3, č. 2, s. 38-43. ISSN 2957-7551. [online]. [cit. 21.08.2024]. Dostupné na internete: <<https://doi.org/10.47604/jir.2162>>.
- ANDERSON, J. 2022. Global energy market interconnectedness complicates energy transition. In *S&P Global*, 2022. [online]. [cit. 21.08.2024]. Dostupné na internete: <<https://lnk.sk/ldf6>>.
- ASTRAKHANTSEVA, E. – SHIPSHOVA, O. – ANTONOVA, M. 2019. The role of transnational corporations in the globalization of the economy. In *Proceedings of the International Conference on Sustainable Development of Cross-Border Regions: Economic, Social and Security Challenges (ICSDCBR)*. Barnaul: Altai State University, 2019, s. 1-5. ISBN 978-94-6252-831-4.
- BAILLIET, C. M. 2009. *Security: A Multidisciplinary Normative Approach*. Leiden : Martinus Nijhoff Publishers, 2009. 383 s. ISBN 978-90-04-17296-8.
- BECK, U. 2011. *Riziková spoločnosť. Na cestě k jiné moderně*. 2. vyd. Praha : Slon, 2011. 432 s. ISBN 978-80-7419-047-6.
- BELAN, L. – UCHAL, M. 2018. Narušení bezpečnosti. In *Národná a medzinárodná bezpečnosť 2018 – zborník vedeckých a odborných prác zo 9. medzinárodnej vedeckej konferencie*. Liptovský Mikuláš : Akadémia ozbrojených síl generála M. R. Štefánika, 2018, s. 29-38. ISBN 978-80-8040-568-7.
- BELAN, L. 2023. Bezpečnosť – riziká a ich vplyv na plnenie úloh ozbrojených síl Slovenskej republiky. In *Politické vedy*, 2023, roč. 26, č. 3, s. 159-184. ISSN 1335 – 2741. [online]. [cit. 21.08.2024]. Dostupné na internete: <<https://doi.org/10.24040/politickevedy.2023.26.4.36-54>>.
- BENČO, J. 2001. *Metodológia vedeckého výskumu*. Bratislava: Iris, 2001. 196 s. ISBN 978-80-8901-827-7.
- BERGER, S. 2000. Globalization and Politics. In *Annual Review of Political Science*, 2021, roč. 3, s. 43-62. ISSN 0748-85993. [online]. [cit. 20.08.2024]. Dostupné na internete: <<https://doi.org/10.1146/annurev.polisci.3.1.43>>.
- BERCHIN, I. I. – VALDUGA, I. B. – GARCIA, J. – ANDRADE GUERRA, J. B. S. O. 2017. Climate change and forced migrations: An effort towards recognizing climate refugees. In *Geoforum*, 2017, roč. 84, č. 2, s. 147-150. ISSN 0016-7185. [online]. [cit. 12.08.2024]. Dostupné na internete: <<https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2017.06.022>>.
- BOGUCKI, A. 2021. *The origins of human society*. 3rd ed. Malden : Blackwell Publishers Ltd., 2021. 475 s. ISBN 978-1-55786-349-2.

- BOURG, J.-F. – GOUGUET, J.-J. 2023. The globalisation of sport: the domination of an economic logic? In *Socio-economics of sport: A critical analysis*, 2023. [online]. [cit. 20.08.2024]. Dostupné na internete: <<https://doi.org/10.25965/ebooks.501>>.
- BREZULA, J. 2018. Vývoj kybernetickej bezpečnosti vzhľadom na nové hrozby v súčasnosti. In *Tradície a dynamika vývoja manažmentu a informatiky z pohľadu univerzít s bezpečnostným zameraním – zborník príspevkov*. Bratislava: Akadémia policajného zboru, 2018, s. 143-151. ISBN 978-80-8054-773-8.
- BRHLÍKOVÁ, R. 2013. *Politiky Európskej únie po Lisabone*. Nitra : Univerzita Konštantína Filozofa, 2013. 326 s. ISBN 978-80-558-0478-1.
- BRHLÍKOVÁ, R. 2014. *Bezpečnosť a Európska únia*. Nitra : Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, 2014. 208 s. ISBN 978-80-558-0717-1.
- CASTLES, S. 2010. Understanding Global Migration: A Social Transformation Perspective. In *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 2010, roč. 36, č. 10, s. 1565-1586. [online]. [cit. 20.08.2024]. Dostupné na internete: <<https://doi.org/10.1080/1369183X.2010.489381>>.
- DUŠEK, J. – KAVAN, Š. 2024. Dezinformácie jako součást hybridních hrozeb – česko-slovenský pohled. In *Auspicia*, 2024, roč. 21, č. 1, s. 7-25. ISSN 2464-7217. [online]. [cit. 12.08.2024]. Dostupné na internete: <https://vsers.cz/wp-content/uploads/2024/04/Auspicia_1_2024.pdf#page=7>.
- EGEROVÁ, D. – EGER, L. 2023. *Metodologie výzkumu*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2023. 264 s. ISBN 978-80-2611-108-5.
- EICKE, L. – WEKO, S. – GOLDTHAU, A. 2019. Countering the risk of an uneven low-carbon energy transition. In *Institute for Advanced Sustainability Studies*, 2019. [online]. [cit. 21.08.2024]. Dostupné na internete: <<https://lnk.sk/dkwb>>.
- FELCAN, M. 2019. Vnútoraná bezpečnosť EÚ a spoločná bezpečnostná politika. In *Aktuálne problémy rezonujúce Európou – zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie*. Bratislava : Akadémia Policajného zboru, 2019. ISBN 978-80-8054-826-1.
- GANGOPADHYAY, P. – CHATTERJI, M. 2017. *Economics of Globalisation*. London: Taylor & Francis, 2017. 332 s. ISBN 978-1-351-15931-9.
- GIDDENS, A. 2023. *Důsledky modernity*. Praha : Karolinum, 2023. 144 s. ISBN 978-80-246-5415-7.
- GIZICKI, W. 2019. Central Europe and NATO Transformation. In *Przegląd Strategiczny*, 2019, roč. 9, č. 12, s. 117-129. ISSN 2084-6991.
- GREGA, M. – ŽENTEK, M. – NEČAS, P. 2020. Security Threats Versus New Areas and Approaches of the Cyber Synthetic Environment. In Fabián, K. – Beňuška, T.: *Analysis of Social Network Security. Threats in the Cyberspace*, 2020, s. 172-233. Krakov : University of Public and Individual Security „Apeiron” in Krakow. ISBN 978-83-64035-70-8.

- HAJDÚKOVÁ, T. – KURILOVSKÁ, L. – MARR, S. 2023. Riziká komunikácie na sociálnych sieťach. In *Zborník z konferencie RELIK 2023: Reprodukcia ľudského kapitálu - vzájomné väzby a súvislosti*, 2023, s. 58-69. ISBN 978-80-245-2499-3.
- HAJDÚKOVÁ, T. 2024. Zdroje informácií alebo dezinformácií. In *Auspicia*, 2024, roč. 21, č. 1, s. 37-49. ISSN 2464-7217. [online]. [cit. 12.08.2024]. Dostupné na internete: <https://vsers.cz/wp-content/uploads/2024/04/Auspicia_1_2024.pdf#page=37>.
- HALLIDAY, T. C. – OSINSKY, P. 2016. Globalization of Law. In *Annual Review of Sociology*, 2016, roč. 32, s. 447-470. ISSN 1545-2115. [online]. [cit. 20.08.2024]. Dostupné na internete: <<https://doi.org/10.1146/annurev.soc.32.061604.123136>>.
- HAMEDANI, M. Y. – MARKUS, H. R. 2019. Understanding Culture Clashes and Catalyzing Change: A Culture Cycle Approach. In *Frontiers in Psychology*, 2019, roč. 10, čl. 700. ISSN 1664-1078. [online]. [cit. 21.08.2024]. Dostupné na internete: <<https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.00700>>.
- HIRST, P. – THOMPSON, G. – BROMLEY, S. 2015. *Globalisation in Question*. Cambridge: Polity Press, 2015. 304 s. ISBN 978-0-7456-9734-5.
- CHERNENKO, E. – DEMIDOV, O. – LUKYANOV, F. 2018. Increasing International Cooperation in Cybersecurity and Adapting Cyber Norms. In *Council on Foreign Relations*, 2018. [online]. [cit. 21.08.2024]. Dostupné na internete: <<https://lnk.sk/fem0>>.
- CHEUNG, H. F. J. 2024. Negative Effects and Challenges of Globalization on Cultural Diversity. In *Education & Management*, 2024. [online]. [cit. 21.08.2024]. Dostupné na internete: <<https://lnk.sk/bdyv>>.
- IVANČÍK, R. – KELEMEN, M. 2013. Bezpečnosť štátu a občana: Energetická bezpečnosť. Plzeň: *Vydavateľstvá a nakladateľstvá Aleš Čeněk*, 2013. 177 s. ISBN 978-80-7380-474-9.
- IVANČÍK, R. – KELEMEN, M. 2015. *Teória bezpečnosti: Globálne problémy ľudstva*. Košice: Vysoká škola bezpečnostného manažérstva, 2015. 319 s. ISBN 978-80-89282-94-4.
- IVANČÍK, R. 2011. Fenomén zvaný globalizácia. In *Vojenské reflexie*, 2011, roč. 6, č. 1, s. 32-49. ISSN 1336-9202.
- IVANČÍK, R. 2012. Globalizácia a globálna ekonomika. In *Vedecký obzor*, 2012, roč. 4, č. 1, s. 27-45. ISSN 1337-9054.
- IVANČÍK, R. 2013. Analýza aktuálnych trendov svetového vývoja v ére globalizácie. In *Vojenské reflexie*, 2013, roč. 8, č. 2, s. 18-34. ISSN 1336-9202.
- IVANČÍK, R. 2021. Útočné kybernetické operácie ako súčasť hybridných hrozieb. In *Trilobit*, 2021, roč. 13, č. 3, 14 s. ISSN 1804-1795. Dostupné na internete: <<http://trilobit.fai.utb.cz/utocne-kyberneticke-operacie-ako-sucast-hybridnych-hrozieb>>.
- IVANČÍK, R. 2022. *Bezpečnosť. Teoreticko-metodologické východiská*. Plzeň : Vydavateľstvá a nakladateľstvá Aleš Čeněk, 2022. 240 s. ISBN 978-80-7380-873-0.
- IVANČÍK, R. 2022. Sociálne siete ako priestor pre šírenie konšpiračných teórií a dezinformácií. In *Národná a medzinárodná bezpečnosť 2022 – zborník vedeckých príspevkov z 13.*

- medzinárodnej vedeckej konferencie. Liptovský Mikuláš : Akadémia ozbrojených síl generála M. R. Štefánika, 2022. s. 154-161. ISBN 978-80-8040-631-8.
- JURČÁK, V. – TURAC, J. 2017. Hybridná vojna v kontexte súčasných medzinárodných vzťahoch. In *Medzinárodné vzťahy 2017: Aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky*. Bratislava : Vydavateľstvo Ekonóm, 2017, s. 453-463. ISBN 978-80-225-4488-7.
- JURČÁK, V. a kol. 2020. *Teoretické prístupy ku skúmaniu bezpečnosti*. Ostrava : Key Publishing, 2021, 133 s. ISBN 978-80-7418-358-4.
- KAPUR, A. 2023. The Impact of Globalization on Education: Preparing Students for a Globalised World. In *Scindia Kanya Vidyalaya*, 2023. [online]. [cit. 20.08.2024]. Dostupné na internete: <<https://www.skvgwalior.org/blog/impact-of-globalization-on-education/>>.
- KARORA, R. 2021. Globalization and technology – A Twin Phenomena. In *INDIAai*, 2021 [online]. [cit. 20.08.2024]. Dostupné na internete: <<https://indiaai.gov.in/article/globalization-and-technology-a-twin-phenomena>>.
- KAŠČÁK, M. 2024. Útoky na školách – aktuálna bezpečnostná výzva. In *Bezpečnosť elektronickej komunikácie : zborník príspevkov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou*. Bratislava : Akadémia Policajného zboru, 2024, s. 142-156. ISBN 978-80-8293-021-7.
- KAZANSKÝ, R. 2018. *Nové prístupy k transformácii bezpečnostného sektora*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálnych študií, 2018. 133 s. ISBN 978-80-7556-040-7.
- KAZANSKÝ, R. 2020. The Conflict Theory as a pillar of Security Science. In *Security Science Journal*, 2020, roč. 2, č. 2, s. 62-77. ISSN 2737-9493.
- KOLB, M. 2018. What Is Globalization? In *Peterson Institute for International Economics*, 2018. [online]. [cit. 20.08.2024]. Dostupné na internete: <<https://www.piie.com/microsites/globalization/what-is-globalization>>.
- KOLLÁR, D. 2020. Current Trends and Challenges in the Cyberspace and Cyber Security. In Fabián, K. – Beňuška, T. (eds.): *Analysis of Social Network Security. Threats in the Cyberspace*, 2020, s. 10-31. Krakov : University of Public and Individual Security „Apeiron“ in Krakow. ISBN 978-83-64035-70-8.
- KUMAR, A. – NAGAR, S. – ANAND, S. 2021. Climate Change and Existential Threats. In *Global Climate Change*, 2021, s. 1-31. ISBN 978-0-12-822928-6.
- KURILOVSKÁ, L. – MÜLLEROVÁ, J. 2021. Environmental Risks in Crisis Management by Nuclear Accidents. In *21st International Multidisciplinary Scientific GeoConference SGEM 2021 – Conference Proceedings*. Bulgaria: SGEM International Multidisciplinary Scientific GeoConference, 2021, s. 191-196. ISBN 978-619-7603-34-7.
- LABONTÉ, R. – MOHINDRA, K. – SCHRECKER, T. 2011. The Growing Impact of Globalization for Health and Public Health Practice In *Annual Review of Public Health*, 2011, roč. 32, s.

- 263-283. ISSN 1545-2093. [online]. [cit. 20.08.2024]. Dostupné na internete: <<https://doi.org/10.1146/annurev-publhealth-031210-101225>>.
- LANG, M. 2016. Globalization and Its History. In *The Journal of Modern History*, 2016, roč. 78, č. 4, s. 899-931. ISSN 1537-5358. [online]. [cit. 20.08.2024]. Dostupné na internete: <<https://www.journals.uchicago.edu/doi/epdf/10.1086/511251>>.
- LEAL, P. H. – MARQUES, H. C. 2022. Is globalization a driver for energy efficiency and sustainable development? In *Energy-Growth Nexus in an Era of Globalization*, 2022, s. 257-285. ISBN 978-0-12-824440-1. [online]. [cit. 12.08.2024]. Dostupné na internete: <<https://doi.org/10.1016/B978-0-12-824440-1.00004-7>>.
- LISOŇ, M. – DUBEŇ, P. 2022. Používanie kriminálneho spravodajstva pri napĺňaní účelu odhaľovania a objasňovania trestných činov. In *Kriminálne spravodajstvo – zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie*. Bratislava : Akadémia Policajného zboru, 2022, s. 91-102. ISBN 978-80-8054-949-7.
- MAJCHÚT, I. 2021. Current Security Aspects of Slovakia. In *Zborník z výročnej univerzitnej vedeckej konferencie*, Veliko Tarnovo, 2021, s. 1630-1639. ISSN 2367-7481.
- MAYHAND, D. E. 2020. Globalization: Understanding the Impact of Cultural Differences in Global Organizations. In *Open Journal of Leadership*, 2020, roč. 9, č. 1, s. 34-52. ISSN 2167-7751. [online]. [cit. 21.08.2024]. Dostupné na internete: <<https://doi.org/10.4236/ojl.2020.91003>>.
- METEŇKO, M. – METEŇKOVÁ, M. 2022. Theory of Digital Traces in Criminalistics. In *Developments of Criminalistics Theory and Future of Forensic Expertology*. Vilnius: Lietuvos kriminalistu draugija, Mykolo Romerio universitetas, 2022, s. 186-200. ISBN 978-609-488-040-7.
- MURDZA, K. 2005. *Bezpečnosť a bezpečnostná orientácia v globálnej rizikovej spoločnosti*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru, 2005. 156 s. ISBN 978-80-8054-335-6.
- MURDZA, K. 2022. *Metodológia vedy a metodika vedeckého poznávania*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru, 2022. 258 s. ISBN 978-80-8054-954-1.
- MUTESHI, H. 2024. Climate change, conflict and displacement. In *Humanitarian Exchange Magazine*, 2024, č. 84. ISSN 2635-2729. [online]. [cit. 21.08.2024]. Dostupné na internete: <<https://odihpn.org/magazine/climate-change-conflict-and-displacement/>>.
- NEČAS, P. – IVANČÍK, R. 2011. *Globalizácia, obrana a bezpečnosť*. Liptovský Mikuláš : Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika, 2011. 190 s. ISBN 978-80-8040-425-3.
- NEČAS, P. – KOLLÁR, D. 2021. Cyber Security and Information Protection on the Transnational Level. In *Security Forum 2021 – zborník vedeckých prác*. Banská Bystrica : Interpolis, 2021, roč. 14, s. 258-267. ISBN 978-80-973394-5-6.
- NEWSOLA, L. 2021. Effects of Economic Globalization. In *National Geographic*, 2021. [online]. [cit. 21.08.2024]. Dostupné na internete: <<https://lnk.sk/emo0>>.

- OROCHOVSKA, O. – KOSHETAR, U. 2021. Globalization processes in the sphere of socioeconomic and environmental relations. In *22st International Scientific Conference Energy Management of Municipal Facilities and Sustainable Energy Technologies (EMMFT-2020)*, 2021, roč. 244, čl. 10036. ISSN 2267-1242. [online]. [cit. 20.08.2024]. Dostupné na internete: <<https://doi.org/10.1051/e3sconf/202124410036>>.
- ØSTERGAARD, P. A. – DUIC, N. – NOOROLLAHI, Y. – KALOGIROU, S. 2023. Advances in renewable energy for sustainable development. In *Renewable Energy*, 2023, roč. 219, part 1, čl. 119377. ISSN 2296-665X. [online]. [cit. 21.08.2024]. Dostupné na internete: <<https://doi.org/10.1016/j.renene.2023.119377>>.
- OZCAN, B. – YUCEL, A. G. – JTEMIZ, M. 2022. The effect of globalization on energy consumption: evidence from selected OECD countries. In *Energy-Growth Nexus in an Era of Globalization*, 2022, s. 173-202. ISBN 978-0-12-824440-1. [online]. [cit. 12.08.2024]. Dostupné na internete: <<https://doi.org/10.1016/B978-0-12-824440-1.00015-1>>.
- PIECZYWOK, A. – MAJCHÚT, I. 2021. Alternatívne spôsoby formovania bezpečnosti človeka. In *Vojenské reflexie*, 2021, roč. 16, s. 6-22. ISSN 1336-9202. [online]. [cit. 21.08.2024]. Dostupné na internete: <<https://doi.org/10.52651/vr.a.2021.1.6-22>>.
- RANKIN, K. N. 2009. Cultural Globalization. In *International Encyclopedia of Human Geography*, 2009. [online]. [cit. 12.08.2024]. Dostupné na internete: <<https://www.sciencedirect.com/topics/social-sciences/cultural-globalization>>.
- RISSE, T. 2023. Globalization and its impact on social relationships. In *International Journal of Law and Legal Studies*, 2021, roč. 11, č. 1. ISSN 2736-1608. [online]. [cit. 21.08.2024]. Dostupné na internete: <<https://www.internationalscholarsjournals.com/articles/globalization-and-its-impact-on-social-relationships.pdf>>.
- RODRIK, D. 2018. Populism and the Economics of Globalization. In *Journal of International Business Policy*, 2018, roč. 1, č. 1-2, s. 12-33. ISSN 2522-0691.
- RODRIK, D. 2021. Why Does Globalization Fuel Populism? Economics, Culture, and the Rise of Right-Wing Populism. In *Annual Reviews*, 2021, roč. 13, s. 133-170. ISSN 1941-1383. [online]. [cit. 20.08.2024]. Dostupné na internete: <<https://doi.org/10.1146/annurev-economics-070220-032416>>.
- SABAYOVÁ, M. – ČERVENÁ, K. 2023. Challenges to Digital Economy. In *Financial Law Review*, 2023, roč. 31, č. 3, s. 71-85. ISSN 2299-6834.
- SABAYOVÁ, M. 2024. Sebavnímanie odolnosti voči dezinformáciám vo vysokoškolskom prostredí. In *Auspicia*, 2024, roč. 21, č. 1, s. 59-71. ISSN 2464-7217. [online]. [cit. 12.08.2024]. Dostupné na internete: <https://vsers.cz/wp-content/uploads/2024/04/Auspicia_1_2024.pdf#page=59>.
- SADYKOVA, R. 2014. The interaction of globalization and culture in the modern world. In *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 2014, roč. 22, s. 8-12. ISSN 1877-0428. [online]. [cit. 12.08.2024]. Dostupné na internete: <<https://lnk.sk/ler0>>.

- SCHILLER, N. G. 2018. Theorizing Transnational Migration in Our Times. In *Nordic Journal of Migration Research*, 2018, roč. 8, č. 4, s. 201-212. ISSN 1799-649X. [online]. [cit. 20.08.2024]. Dostupné na internete: <<https://journal-njmr.org/articles/10.2478/njmr-2018-0032>>.
- SOTSHANGANE, N. 2002. What Impact Globalization has on Cultural Diversity? In *Alternatives – Turkish Journal of International Studies*, 2002, roč. 1, č. 4, s. 214-231. ISSN 2677-7371. [online]. [cit. 21.08.2024]. Dostupné na internete: <<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/19399>>.
- STIEGLITZ, J. E. 2015. *Globalization and Its Discontents*. London : Penguin Books, 2015. 320 s. ISBN 978-0-141-98274-8.
- ŠIŠULÁK, S. – CICHOVÁ, M. 2019. Fake news a propaganda v kybernetickom priestore. 2019. In *Aktuálne výzvy kybernetickej bezpečnosti v podmienkach bezpečnostných zložiek : zborník príspevkov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru, 2019, s. 156-167. ISBN 978-80-8054-819-3.
- TABASH, M. I. – ELSANTIL, Y. – HAMADI, A. – DRACHAL, K. 2024. Globalization and Income Inequality in Developing Economies: A Comprehensive Analysis. In *Economies*, 2024, roč. 12, č. 1, čl. 23. ISSN 2227-7099. [online]. [cit. 21.08.2024]. Dostupné na internete: <<https://doi.org/10.3390/economies12010023>>.
- TODOROVIĆ, B. – TRIFUNOVIĆ, D. 2020. Security Science as a Scientific Discipline - Technological Aspects. In *Security Science Journal*, 2020, roč. 1, č. 1, s. 9-20. ISSN 2737-9493. [online] [cit. 18.08.2024] Dostupné na internete: <<https://doi.org/10.37458/ssj.1.1.1>>.
- TOMLINSON, G. 2018. *Culture and the Course of Human Evolution*. Chicago : University of Chicago Press, 2018. 208 s. ISBN 978-0-226-54866-1.
- VANHAM, P. 2019. A Brief History of Globalization. In *World Economic Forum*, 2019.[online]. [cit. 20.08.2024]. Dostupné na internete: <<https://www.weforum.org/agenda/2019/01/how-globalization-4-0-fits-into-the-history-of-globalization/>>.
- VERTOVEC, S. 2019. Talking Around Super-Diversity. In *Ethnic and Racial Studies*, 2019, roč. 42, č. 1, s. 125-139. ISSN 1466-4356. [online]. [cit. 20.08.2024]. Dostupné na internete: <<https://doi.org/10.1080/01419870.2017.1406128>>.
- VIÑA, A. - LIU, J. 2023. Effects of global shocks on the evolution of an interconnected world. In *Ambio – A Journal of Environment and Society*, 2023, roč. 52, s. 95-106. ISSN 1537-5358. [online]. [cit. 20.08.2024]. Dostupné na internete: <<https://doi.org/10.1007/s13280-022-01778-0>>.
- WALLACE-WELLS, D. 2019. *The Uninhabitable Earth: Life After Warming*. New York: Tim Duggan Books, 2019. 320 s. ISBN 978-0-525-57670-9.

- WILSON, E. B. 2012. *An Introduction to Scientific Research*. New York: Dover Publications, 2012. 200 s. ISBN 978-0-486-13718-6.
- WTO, 2009. *Global problems, global solutions: Towards Better Global Governance*. Geneva: World Trade Organisation, 2009. 228 s. ISBN 978-92-870-3730-5
- ZACHAR KUČTOVÁ, J. 2022. Bezpečnosť na sociálnych sieťach. In *Bezpečnosť elektronickej komunikácie : zborník príspevkov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou*. Bratislava : Akadémia Policajného zboru, 2022, s. 237-2477. ISBN 978-80-8054-968-8.
- ZACHAR KUČTOVÁ, M. 2024. Bezpečnostné riziká šírenia dezinformácií na internete prostredníctvom nástrojov umelej inteligencie. In *Auspicia*, 2024, roč. 21, č. 1, s. 72-83. ISSN 2464-7217. [online]. [cit. 12.08.2024]. Dostupné na internete: <https://vsers.cz/wp-content/uploads/2024/04/Auspicia_1_2024.pdf#page=72>.
- ZHANG, L. – XU, M. – CHEN, H. – LI, Y. – CHEN, S. 2022. Globalization, Green Economy and Environmental Challenges. In *Frontiers in Environmental Science*, 2022, roč. 10, čl. 870271. ISSN 2296-665X. [online]. [cit. 21.08.2024]. Dostupné na internete: <<https://doi.org/10.3389/fenvs.2022.870271>>.
- ZHANG, Y. – SU, L. – JIN, W. – YANG, Y. 2022. The Impact of Globalization on Renewable Energy Development. In *Sustainability*, 2022, roč. 14, č.10, čl. 6031. ISSN 2071-1050. [online]. [cit. 12.08.2024]. Dostupné na internete: <<https://doi.org/10.3390/su14106031>>.

plk. gšt. v. z. doc. Ing. Radoslav IVANČÍK, PhD. et PhD., MBA, MSc.

Akadémia Policajného zboru

Sklabinská 1, 835 17 Bratislava

tel.: 09610 57490

e-mail: radoslav.ivancik@akademiapz.sk